Kristigs Wehstnesis.

Populari sinists garigs mehneschraksts.

Maksà peesuhtot ar peelikumeem „Labà Wehsts“ pa gadu 1 rubli.

Redakzijas un ekspedizijas adrese: П. Лауберту, Митава, Жагорская 11, P. Laubertam, Jelgawâ, Schagares eelâ 11 (Mitau, Kurland, Russia).

№ 6. Junijâ 1911. Isnahk 6. gadu.

Weenu swehtdeenu Londonâ.

Pehz brokastim dewos us Wine Roda Baptistu basnizu. Schis basnizas mahzitajs bij mans weesmihligais mahjastehws, kura dsihwoklî usturejos wisu to laiku, kamehr biju Londonâ — weselas diwas nedelas. Gahjam ar mahzitaju reisâ. Winam esot draudse 200 lozekku leela, tà mahzitajs Latimers, ejot, man stahstija, sapulzes noturot swehtdeenâs 11 no rihta un 1/27 wakarâ. Londonâ esot kahdas 300 Baptistu basnizas, no kuràm wisleelakà esot Sperdschena tabernakls. Sperdschena draudsei esot 2000 draudses lozekku un wezo Sperdschenu, Tscharlsu Hadonu, arween klausijuschees ap 6000 klausitaju. Pehz slawenà Sperdschena nahwes wina dehls, Toms, eestahjees tehwa pehdâs, bet slimibas dehl, tagad wairs tur neesot mahzitajs. Pehz Toma Sperdschena nahzis Archibalds Brauns, bet ari tas tur nenodsihwojis muhschu. Tagad paschulaik draudse isteekot ar palihgmahzitaju Edwardu un eeaizinot weenu otru no slawenakeem Anglijas sludinatajeem, lihds atnahkschot Dr. Diksens no Amerikas, kas esot eewehlets un eewehleschanu peenehmis. Tà sarunajotees bijam peenahkuschi pee basnizas, loti glihta deewnama. Pee basnizas ir peestiprinata plate, us kuras sazits, kas ta par basnizu, kas tai mahzitajs, kad notura sapulzes. Wehlak eewehroju, ka katrai basnizai Londonâ ir tahdi pasinojumi, gan peesisti pee paschas basnizas, gan ari us sewischkas sludinajumu tahfeles basnizas preekschâ. Mani eeweda basnizâ, parahdija to. Leelas ehrgeles paschâ preekschâ, pahr kanzeli galerijâ. Tàm katrâ pusê sehdekli dseedatajeem. Galerijas wisapkahrt basnizai. Sehdekli basnizâ numureti, un daschi numuri apsihmeti ar wahrdeem, sehdekli apklahti ar segu, grihda tà pat segta ar segam. Preekschâ paaugstinajums un

pahr to kanzele. Krahſojums magoni krahſâ. Wiſs glihti, wiſs patihkami. Iſgahjam no baſnizas un gahjam baſnizas apakſchtelpâs. Tur bij behrnu ſapulze. Behrni ſapulzejotees uſ ſwehtdeenasſkolu gan trijos, bet ari preekſch ſapulzes tee ſanahkot kopâ dſeedot dſeeſmas un luhdſot Deewu. Eegahjam tur pat kahdâ ſahntelpâ. Tur bij ſapulzejuſchees luhdſeji. Luhgſchanu preekſchmeti bij tas pats, kas mums paraſtâs ſwehtdeenas rihta luhgſchanâs baſnizâ. Tà tad baſnizas galwenâs telpâs pirms ſapulzes luhgſchanas ſapulze neteek tureta. Pehz tam dewamees mahzitaja „ſtuhdiju iſtabâ," iſtabâ, kur ſludinatajs uſkawejas preekſch ſapulzes. Tur bij preekſchâ jau ehrgelneeks, draudſes wezaji. Tad ſahkas deewkalpoſchana. Wiſpirms ihſa luhgſchana, tad dſeeſma un tà tahlak. Pirms ſprediķa uſ paaugſtinajuma uſnahk draudſes wezajs un nolaſa paſinojumus. Pehz tam ſawahk kolekti. Un tad tikai nahk ſprediķis. Wiſpahri Anglijas deewwahrdos ſprediķis naw tas, ap ko wiſs greeſchas, it kà pee mums. Anglijas Baptiſtu baſnizâs puſe deewwahrdu teek iſleetota dſeeſmai un luhgſchanai. Paraſti weenos deewwahrdos dſeed peezas dſeeſmas, no kuràm tſchetras preekſch ſprediķa. Dſeeſma teek dſeedata wiſa, lai tai zik pantinu. Dſeedats gan teek daudſ ahtrak ne kà pee mums un wiſpahri dſeeſmam ir koru dſeeſmu rakſturs. Anglijas ſapulzês teek leetotas daſchadas dſeeſmu grahmatas. Loti paraſtas, gan draudſes, gan ſwehtdeenasſkolas leetoſchanâ, ir dſeeſmu grahmatiņas tai formatâ, gan leeluma, gan beeſuma ſinâ, kà „Muhſu Dſeeſmineeks." Tahdu leelu dſeeſmu grahmatu, kà pee mums paraſts, Anglijâ gandrihſ nemaſ netiku redſejis. Un parozigaki jau ari ir ar tahdàm dſeeſmu grahmatiņam, kahdas Angleem. Tàs makſa tikai „fikſpenſi," tas ir 24 kapeikas un tomehr tahdâ dſeeſmu grahmatâ atradiſi pat lihdſ 1000 dſeeſmu. Netiku ari ſwehtdeenas ſkolâ redſejis dahrgos noſchu iſdewumus, bet gan tos paſchus „fikſpenſus." Preekſch Latweeſchu Baptiſta kaukas jauns bij ari tas, ka deewwahrdos tika leetota ari Swehtà Luhgſchana jeb „Muhſu Tehws Debeſîs." Kora dſeedaſchana pee Angleem leekas duht truhzigaka ne kà pee Latweeſcheem. Ari to rihtu koris nedſeedaja. Bet ſapraſt to war. Anglijâ jau wiſa draudſe ir leels koris — dſeed kora dſeeſmas.

Dewamees uſ mahjam. Pehz pusdeenas man bij jaeet uſ

tà ſaukto „Juhrneeku Pili," lai turetu deewwahrdus Latweeſcheem. Pulkſten trijos tur katru ſwehtdeenu tura deewwahrdus Grüns, Latweetis, ſtrahdadams ta Kunga darbu gan pee Latweeſcheem, gan Kreeweem, gan Schihdeem, gan Angleem — gan wairak zaur ſarunam un kriſtigeem pakalpojumeem ne kà zaur ſprediki. Un tahdu kauſchu, kam wajag ſchìs miſiones, Grünam netruhkſt, tapehz ka loti daudſi zelo pahr Londonu uſ Ameriku, waj ari, apſtahklu ſpeeſti, iſwehlas Londonu par dſihwesweetu. Sewiſchki Latweeſcheem Grüna dſihwoklitis Hoxton, 124 Hoxton Street daſchu labu reiſi ir bijis patweras weeta dſihwes negaiſâ. Droſchi ween tahds darbs, kahdu dara Grüns, naw maſaks ne kà daſcha laba ſludinataja darbs. Tatſchu Grünam naw nekahdas algas. Sawu deeniſchko maiſi tas nopelna pee ehwelbenka, pabalſtits no ſawas duhſchigàs ſeewas, kas ſtrahdà kahdâ reſtoranâ lihdſ wehlai naktei. Grünam ir weens dehls, ſkolens. Ja kahdam Deews wairak dewis ne kà deeniſchko maiſi, tad nebuhtu wis grehks, uſ augſteem ſwehtkeem Grünam noſuhtit kautko. Tai paſchâ namâ, kur Grüns, dſihwo ari diwas tizigas Latweetes, kas ſtrahdà kà welas maſgatajas un ſpodrinatajas. Ari mums, Latweeſchu Baptiſtu ſuhtneem, ſchis mahſas reiſ ſagahdaja mihligu Betaniju, klahdamas mums wakarinu galdu.

Grüns mani noweda Juhrneeku Pilî, kur atradu gandrihſ — tukſchu ſapulzi, kaut gan Latweeſchu Londonâ naw maſums un paſinots teem ari bij pa dalai. Pehz ſapulzes, ſarunajotees ar tauteeſcheem, ſarunas beidſas ar ſpreedeleſchanu par ſozialiſmu, ſozialrewoluzianiſmu, komoniſmu un anarchiſmu. Wareja manit, ka weenas dalas Londonas Latweeſchu mihlakais preekſchmets ir ſchee „niſmi," par kureem tee tomehr nebuht naw weenos prahtos, warbuht pat karſtâ zihnâ par teem, tà kà teem loti maſ laika domat par „weenu leetu, ko wajaga." Sirds tihri eeſahpas, to redſot, ſewiſchki wehl tad, kad dabù ſinat, ka Londonâ Latweeſcheem neklahjas wis labaki ne kà dſimtenê. Darbs gruhts, darba weetas neweſeligas, beeſchi ween darbs beſ noteikteem atpuhtas brihſcheem, dſihwokliſchi ne wiſai patihkami . . . Tikai daſchi zik nezik tikuſchi uſ zina, dſihwo peeklahjigos dſihwoklos, kas maſ pa maſam pildas ar wajadſigàm iſtabas leetam. Droſchi ween daſchs labs no muhſu tautas dehleem Londonâ buhs pahrleezinajees par dſejneezes wahrdu pateeſibu: „Dſimtenê

fild filtak ſaules ſtari, Maigak leetutinſch ſemê lihſt.“ Bet dſimtenê eſot jau mehs ar ſchim pateeſibam beeſchi ween eſam weeglprahtigi, ſwaidamees ar tàm, ka ſehni ar olinam. Beſ Deewa Paradiſes naw nekur un laime arween rehgojas tahlumâ — „niſmos“; ar Deewu Paradiſe ir wiſur un laime jau ir rokâ — ſirdî. Deewa walſtiba ne wis tikai kahdreiſ buhs, bet gan ir, jau ir, „taiſniba, meers un preeks.“ Kas Deewa walſts pawalſtneeks, tam wiſs tas jau ir un nekahda wara tam to newar atnemt, nedſ walſtu dſihwe to pamaſinat. Meers, ka uhdensſtraumes — tas ir tas, kas bij pirmeem kriſtigeem, kad tos weda uſ ſahrteem un meta lauwu preekſchâ; tahds meers bij apuſtulim Pahwilam, gulot Româ zeetumâ, uſ aukſteem akmeneem, jo winſch no tureenes rakſta Wihlipeeſcheem ſawu „Preezajatees un atkal ſaku preezajatees!“ un tahds meers ir katram pateeſam kriſtigam zilwekam tagad wiſur un wiſos dſihwes apſtahkļos. Kà tas war buht? Tà: Jeſus ir dewis ſcho meeru, ir iſpildijis ſawu ſolijumu: „Meeru es jums atſtahju, ſawu meeru es jums dodu.“ Un Jeſum bij meers pat wina dſihwes wisgruhtakos brihſchos, pat tad, kad to kà awi weda pee kauſchanas.

Un kahdâ ſwehtdeenas wakarâ mums, ſuhtneem, bij muhſu leelà deena — mehs dewamees uſ Sperdſchena tabernakli. Muhſu preeka galweno punktu aiſſneedſa wehl tas, ka bij iſſinots, ka Sperdſchena dehls, Tomas, ſludinaſchot. Ja jau nedſird paſchu paſaules ſlaweno Sperdſchenu, tad wismaſ ſchì ſlawenà wihra dehlu! Tuwojamees tabernaklim. Tur nu pazelas warenà ehka. Seſchi milſu pihlari tura ehkas preekſchpuſi. Bet uſ ehkas ne torna, ne kruſta. Pa wairakàm milſu pakahpem uſkahpam lihdſ eeeju durwim. Eeejas ir wairakas, gan uſ paſchu galweno ſahli, gan uſ ſemo, gan augſto galeriju. Galerijas ir diwas, ſemà un augſtà, wisapkahrt baſnizas eekſchpuſê. Un tad wehl telpas apakſch baſnizas preekſch ſwehtdeenas ſkolas. Un tad wehl telpas, daſchadas, baſnizas otrâ galâ, draudſes un ſludinataju daſchadàm wajadſibam. Un pamet tikai azis druſku pa kreiſi, tur pazelas otra milſu ehka — Sperdſchena dibinatà mahzitaju koledſcha. Un mans beedrs man tſchukſt auſî, ka tas neeſot wiſs, ko Sperdſchens radijis. Kahdâ zitâ pilſehtas dalâ atrodotees milſigs bahrinu nams, Sperdſchena darba auglis.

Eeejam baſnizâ. Tihri apreibſt, raugotees daudſajos ſehdeklos. Bet preekſchâ, uſ otras galerijas, ir Sperdſchena kanzele — weenkahrſchs aiſſchvogojums. Welti raugees pehz ehrgelem — tahdu tur naw, Sperdſchens nemihlejis ehrgeles, winſch negribejis „ar maſchinu“ Deewu luhgt. Weenigi harmonijums un labs preekſchdſeedatajs ehrgeku weetâ, tas wiſs. Kad jadſeed dſeeſma, tad iſnahk uſ platformu preekſchdſeedatajs, ſit gleſni ar roku takti un pats duhſchigi dſeed. Un tad wiſa draudſe, pazehluſès, dſeed lihdſ. Kora dſeeſmas tàs ir, ko dſeed ſapulze, wairaku tuhkſtoſchu ſapulze. Tihri ka ſchalkona pahrſkreen, kad dſird leelo ſapulzi dſeedam un pats dſeed lihdſ warenigo dſeeſmu „Gods Jeſum, ſlawa, wara, ſpehks!“ Un tur uſ kanzeles, uſ tàs paſchas kanzeles, kur reiſ ſtahwejis muhſu Sperdſchens, muhſu lepnums, Deewa leelà ſpehka neſejs, ſtahw Tomas Sperdſchens, leelà Deewa wihra dehls, ar ſmaidoſchu waigu, ar ſwehtu nopeetnibu. Tu ſkatees winâ, ſkatees, tu domà par to, ka tà tur reiſ ſtahwejis muhſu Sperdſchens un tagad Deews tew to lauj redſet, tew, neeewehrotam Latweeſchu dehlam, kas ilgi naw tizis eezelts ſaulitê un gribot negribot azis tew top ſlapjas...

Mums bij ari ta laime, noſkatitees kriſtibâs Sperdſchena tabernaklî un baudit tur kopâ ar leelo draudſi ta Kunga dahrgo meelaſtu. Sewiſchki leeliſks mums iſlikàs ta Kunga meelaſts. Uſ leelà galda ſaſkaitiju 24 ſchkihwus ar maiſi un gan tikpat daudſ bikeru. Weſels pulks draudſes wezaju palihdſeja Tomam Sperdſchenam pee meelaſta wadiſchanas. Kad ſapulzes bij nobeigtas, tad laudis druhſmejas ap Sperdſchenu, gribedami tam roku ſpeeſt. Ari muhs peelaida un mehs iſteizam ſawas juhtas par tàm ſwehtibam, kas mums nahkuſchas zaur Sperdſchena rakſteem un luhdſam, waj mums nebuhtu eeſpehjams, ſuhtit kahdu jaunekli no Latweeſcheem uſ mahzitaju koledſchu. Sperdſchens, kas ir koledſchas preſidents, mums uſ to dewa wislabakàs zeribas. Loti eelihgſmoti atſtahjam ſapulzi.

Uſ mahjam ejot eegreeſamees kahdâ Anglu walſts baſnizâ. Tur bij wihreeſchu ſapulze. Paſchulaik ſapulzi beidſa un laudis dewàs ahrâ. Pee durwim durwu ſargs ſahka ar mums ſarunatees un ſtarp zitu mums uſpraſija: „Waj Juhs eſat kriſtigee?“ Atteizam, ka eſam. Schis jautajeens muhs loti pahrſteidſa Tahdu jautajeenu jau gan dſirdès ari pee mums „ſektantu“

ſapulzê, bet „ihſtajâs" Kriſtus draudſês jau nu ne. Tur jau „wiſi" kriſtigee, tapuſchi par tahdeem kriſtibâ. Droſchi ween ſchis jautajeens no Anglu walſts baſnizas durwu ſarga mums ir tà ſaukto ſektantu eeſpaida auglis. Anglijâ brihwo draudſchu, „ſektantu," eeſpaids ir loti leels. „Sektanti" wiſur zeeniti laudis un eenem beeſchi ween wadoſcho lomu dſihwê un politikâ. — Beſ Baptiſteem Anglijâ leelakàs brihwàs draudſes wehl ir Preſbiteriani, Kongregazionaliſti un Metodiſti.

Uſ mahjam tahlak ejot ſaſtapam wehl daſchas eelu ſapulzes — weenu no Sozialiſteem, weenu no kriſtigeem un weenu pret Sozialiſteem. Sozialiſtu ſapulzê diwi tura ſarkano karogu, ar pihpeem ſobos, tihri tà noguruſchi, un ta preekſchâ uſ paaugſtinajuma wihrs waren duhſchigi runà. Kriſtigo ſapulzê tſchetras ſeeweetes dſeedatajas un trihs jauni wihreeſchi, weens ehrgelneeks, kas tur pat uſ eelas nolizis maſu harmoniju un ſpehlè dſeeſmas, otrs grahmatu iſdalitajs un to wahzejs un treſchais ſludinatajs. Ari tahds kà nogurums darbineekos, neſkatotees uſ ahrejo ſirdibu. — Sapulzê pret Sozialiſteem runatajs eekahpis ratos un runà, ko tik jaudà. Kahds otrs iſdala traktatus pret Sozialiſteem. — Jaſaka, ka wiſas ſchis ſapulzes gan laikam maſ aiſſneedſ ſawu mehrki. Lauſchu maſ. Leekas, gan tàm reiſ bijuſe leela noſihme, bet tagad wairs ne. Kur ir laudis? Ejam garam dahrſam, tur lauſchu kà tſchum ween. Tur muſizè, tur paſtaigajas, zeeſchi ſakehruſchees, tur leeli un maſi, tur wihri un ſeewas — luhk, tur noriſinajas muhſlaika dſihwe. Un kahda wina ir? Droſchi ween Wells' preezigi berſè rokas par muhſu dſihwi atklahtos dahrſos!

Bet wehl kas! Cetam garam baſnizai, kuras preekſchâ notura ſem klajas debeſs ſapulzi. Tam mehrkim peetaiſita pee baſnizas ahrpuſê pat kanzele. Mahzitajs, kahds wezaks, zeeniga iſſkata wihrs, loti firſnigi runà par Kriſtu un peſtiſchanu. Bet ari tur lauſchu maſ. Wiſpahri apſkatotees Anglijas garigo dſihwi un pat muhſu garigo dſihwi, nepahrprotami war manit, ka kriſtigumam maſ panahkumu, tahds ſawads gurdenums wiſpahri, tahda kà jumprawu eeſnauſchanàs. Sapulzes nekur ihſti naw pilnas, ſelta graudu ſehja kriht it kà uſ klintaju, waj zelà ſemi. Leekas, ka ſchehlaſtibas laiks preekſch kriſtigàm ſemem

ſahk beigtees. Tikai no paganu ſemem nahk brihniſchkas ſinas. Laimigs un ſwehts, kas peſtits kriſtigâs ſemês, uſ preekſchu leekas, tas wairs tur nebuhs tik weegli! Leekas, pusnakts ir klaht!

Pa Londonas eelam.

Eſam wairak preekſchpilſehtâ, jaeebrauz tatſchu wairak pilſehtâ eekſchâ, lai ko redſetu. Bet kà tad braukſim? Londonâ ir elektriſkee trambaji, ſirgu trambaji, automobiļu trambaji, automobiļi un — kas tad tas? Ir diwritenu karite, ar karitei paraſto jumtu, bet tàs brauzejs neſehſch wis uſ bukas, kà pee mums, bet gan eekſchâ ſehdetajeem aiſ muguras. Jt ka beſdeliga peetaiſa ſawu ligſdu pee ſpahres, ta brauzejs peetaiſijis ſawu ſehdekli pee karites jumta, karitei pakalâ. Groſchi tam pahr karites jumtu, uſ kura ari uſleek wedamo pakas. Nu, ar tahdu ſpoku nu gan nebraukſim. Braukſim jau ar elektriſko tramwaju, kuru ir diweem ſtahweem. Uſkahpjam augſchâ, lai labaki waretu redſet, kas noteek eelâs. Brauzam. Pa eelu preti nahk ſeptini wihri, gehrbuſchees gluſchi ſarkanâs drehbês, zits aiſ zita, ar plakatu kahrtim rokâ. Skatos uſ winu plakateem un redſu, ka plakati wiſeem weenadi. „Kapehz tad ſuhtit ſeptinus wihrus, kad wiſeem weens plakats?“ brihnidamees praſu ſawam pawadonim, mahzitajam Latimeram. Tas ſmejas un leek man ſkatitees wiſus ſeptinus wihrus no muguras puſes. Un nu redſu, kapehz eet ſeptini wihri. Uſ wihru muguram uſſchuhts katram pa weenam burtam no baltas drehbes. Uſ pirmà muguras ir S uſ otra a, uſ treſchà p, uſ zeturtà o, 5. — l, 6. — i, 7. — o. „Sapolio,“ tas ir tas uſrakſts uſ wihru muguram par wiſeem kopâ. Ja nemaldos, tà ſauz kahdas ſeepes. „Sapolio“ fabrikants tà iſſlawè ſawu prezi.

Pa tam eſam nokluwuſchi eekſchpilſehtâ. No trambaja wirſus ſkatotees eelu gandrihſ wairs nemaſ neredſ, redſ tikai kuſtoſchu daſchadibu no rateem, automomiļeem, weloſipedeem, trambajeem u. t. t. „Kà gan lai te teek kahjeneeks pahri eelai,“ nopuhſchos. „Loti weegli,“ mans beedrs atbild. „Waj redſat tur nahkoſchàs ſchkehrſeelas malâ pulzinu lauſchu ſtahwam?“ Winſch man praſa, rahdidams ar roku turp. „Tee grib eet pahr eelu

un drihſt ween tee tiks." Un pateeſi, tà ari bij. Mehs wehl nebijam peebraukuſchi pee minetàs ſchkehrſeelas, kad gorodowojs pazehla roku uſ augſchu. Tuhliņ aptureja wiſi brauzeji ſawus brauzamos un kahjeneekeem bij zelſch walâ, pahreet par eelu.

Brauzam pahr ſlaweno Londonas tiltu. Tahlumâ redſama Londonas agrakà kehniņa pils, warenà Pahwila baſniza. Pahrbrauzam pahri Tehmſei. Tur pee kraſta ir ſtaltais parlamenta nams. Netahlu no ta ſlawenà Weſtminſteres Abeja. Mehs iſkahpjam un eetam kahjam. Jaeet pahri ee lai, bet brauzeju ſtraume tà pluhſt pa eelu, ka mums buhs brihtinſch jagaida, lihdſ gorodowojs muhs laidis pahri. „Negaidiſim," teiz man beedrs un ſahk kahpt pa kahdàm trepem apakſch eelas. Kahpu ari es. Redſu, ka ſem eelas ir eja, kas wed pa eelas apakſchu uſ eelas otru puſi. Un nu klihſtam pa Londonas eelam, lihdſ nokluhſtam lihdſ kehniņa pilij. „Warbuht mums iſdoſees redſet kehninu," Latimera kungs teiz. „Nu, nu — waj tad mehs tikſim ta tuwumâ!" eeſauzos. Mahzitajs paſkatas uſ mani brihnidamees un teiz: „Luhk, pa ſcho aleju winſch beeſchi braukà ar automobili un beeſchi ween winſch jahdelè kopâ ar ziteem parkâ. „Waj tad winam naw bailes, ka kahds winu nenoſchauj," praſu. Anglis ſmejas. „Nè," winſch teiz, „wiſi mihlè kehninu — winſch neweenam launu nedara — winam naw waras — winſch ne walda, bet parlaments. Un kad parlamenta lozekli dara nepareiſi, wehlam zitus." Un pateeſcham redſeju ari kehninu kahdâ zitâ deenâ eebrauzam pilî ar automobilu, beſ kahdas pawadonibas.

„Waj redſat tur tos behrnus pee winàm durwim?" mans pawadonis praſa, rahdidams uſ kahdu dſertuwi. Paſkatos un redſu pahris behrnu, gadus peezus ſeſchus wezus un ratiņus, kuros guļ kahds klehpja behrns. Turpat ſtahw pahris ſeewetes, tà kà gaididamas. „Winas gan gaida wihrus, iſnahkam no dſertuwes," minu. „Ne," man atbild, „winas paſchas dſer un droſchi ween dſertuwè ir maſà behrniņa mahte. Seewetes dſer ſcheit tà pat kà wihreeſchi un daſchreiſ pat wairak. Tas ir muhſu lahſts. Behrniņus naw brihw weſt dſertuwè, likums to aiſleedſ un tapehz tee paleek uſ eelas." Staigajot pa Londonas eelam beeſchi ween redſeju ſeewetes dſertuwè dſeram un behrnus ahrpus dſertuwes, gaidam mahti. Daſchreiſ redſeju, ka weena ſeewa patureja uſ eelas maſiņo preekſch otras, kas gahja dſertuwè dſert.

Man kahds aisrahdija, lai wehrigi apluhkojot Angļu seeweeti, waj tai neesot kupris mugurâ. Un pateeschām eewehroju, ka daudsàm bij lihkas muguras, kaut gan tàs bij jaunawu wezumâ un pat behrni wehl. Tas esot no dserschanas. Mugurkauls esot nespehzigs un tadehļ tas salihgstot. Angļu dsehraju mahtes ar degwihnu apklusinot behrnus. Breesmigi, nodomaju pee sewis. Tikai Angļu tizigee laudis, kà jau wisur, nedser reibinoschus dsehreenus. Sirds eelehzàs preekâ, domajot, ka Latwju seeweete wehl nedser un tura par leelu kaunu dsert. Tautai, kuras seeweetes sahk dsert reibinoschus dsehreenus, naw wairs nahkotnes. Man teiza, ka dsehrajas ari esot ļoti nolaidigas mahjasmahtes. Wihrs, no darba pahrnahzis, pataisot wakariņas un darot zitus mahjas darbus. Waj nu tà gluschi ir, to gruhti issinat, esot tikai daschas deenas Londonâ, bet ja ari tikai kahda daļa no tam ir pateesiba, tad jau ari ir posta deesgan. Un tàs ir wihru dserschanas sekas. Kaut Latweeschu wihreeschi to eewehrotu un tas teem buhtu kà beedinajums nedsert, pirms naw pa wehlu, pirms Latweete nesahk dsert.

Bij peenahzis wakars. Aisgahjam us Alberta Hali, konzerta sahli, kurâ to wakaru runaja trihs politiskàs dsihwes wadoņi. Winu runu saturs bij, ka tà wairs newarot kà lihds schim Katrâ sinâ jagahdajot par weenkahrscho ļauschu dsihwes uslaboschanu. Newis àis schehlastibas, bet gan ais taisnibas sajuhtas tas jadarot. Strahdneeku kahrtai esot teesibas, pilnas teesibas gribet labaku dsihwi ne kà tagad. Tad man eenahza prahtâ skats, ko biju redsejis daschas deenas eepreeksch kahdâ no Londonas parkeem. Biju tur redsejis jahdeletajus no augstmaņu aprindam Stundam ilgi tee tur jahdeleja pa jahjamo laukumu, wihreeschi un seeweetes, pat pusaugu puikas un meitenes. Domaju sewî, winos raugotees: Kà gan teem patihk tà isschkeest dahrgo laiku. Man tàs buhtu mokas. Man jau naw ne stundu laika preeksch tik newehrtas dsihwes, preeksch slinkoschanas. Un wakaru tee pawadis weesibàs un konzertnamos, waj zitur, neko derigu nedaridami. Dsihwe buhtu daudz weeglaka, ja ari tee palihdsetu nest dsihwes nastas. — Alberta Halê ir sehdweetas 10,000 klausitajeem. Ehrgeles milsigas. Leekas, ta gan weena no leelakàm telpam pasaulê.

Un tad taisijamees us mahjam. „Braukšim atpakaļ pa

apakſchſemes dſelſszelu," man wadonis ſazija. Biju jau wiſadus brihnumus Londonâ redſejis un tadehl kluſedams peekritu. Eegahjam ſtanzijâ. Dabujuſchi biletes, aiſgahjam kahdâ kambarî un ſulainis paſpeeda kahdu podſinu un peepeſchi muhſu kambars jeb iſtaba ſahka ſlihdet dſilumâ, ſemes eekſcheenê. Tihri tirpas pahreet pahr kauleem. Tiktu jel atkal Deewa ſaulitê, ſemeswirſû, jo kas wiſs te newar notikt. Bet domat jau daudſ naw walas. Wairakas aſis jau eſam ſemes eekſcheenê, te muhſu iſtaba apſtahjas ſkreet. Sulainis ahtri atrauj walâ durwis un nu pa apakſchſemes ejam dodamees uſ elektriſka brauzeena peeturas weetu. Nonahkam tur. Ir ar elektriſku gaiſmu apgaiſmota platforma un redſams apalſch leels dobums uſ abàm puſem, kurâ dſelſu ſleedes. Pa tàm ejot wilzeens. Pa dobjumu puhſch ſpirgts wehjſch. Mehmi raugos dobumâ uſ to puſi, no kureenes japeenahk wilzeenam. Te iſdſirdam trokſni, nahkam no dobjuma. Trokſnis arween paleelinajas, lihdſ parahdas, kà wehjſch ſkreedams, no tſchetreem, waj peezeem wagoneem ſaſtahwoſchs wilzeens. Tas peetura, ahtri eeſkreenam tajâ, durwis teek aiſzirſtas zeet un nu dodamees druhmajâ dobumâ eekſchâ — brauzam ſem Londonas eelam un nameem. — Te peeſchi ſahkam ſlihdet ſtipri uſ leju. Raugos waizajoſchi ſawâ Anglî. Tas wiſâ weenaldſibâ teiz: „Tagad mehs braukſim pa Tehmſes apakſchu." Tehmſe ir upe kà muhſu Daugawa un nu jabrauz ſem tàs, tai ſchkehrſam pahri — ne, newar jau teikt „pahri" — jateiz ſchkehrſam „pa apakſchu." Bet ilgi jau tu nedabù par to domat. Pa ſemes apakſchu brauzeeni eet daudſ ahtraki ne kà pa eelam. Eſam jau pee mehrka. Iſkahpjam un dodamees uſ brauzamo iſtabu, lai tiktu atkal ſemes wirſû. Un nepaeet ne ſeptinas minutes, kad eſam jau atkal Londonas dſihwajâs eelâs.

Ko Muhamedans tiz.

Muhamedans tiz, ka naw zita deewa, ka tikai Allah, Korana deews. Schis deews ir ſuwerens, wiſſpehzigs, ſchehligs, bet ne mihleſtiba. Schis deews radijis no gaiſmas engelus, no kureem preekſch katra zilweka diwi, weens, kas uſraksta labu, ko zilweks darijis, otrs, kas uſraksta launu. Diwi melni engeli, ar ſilàm

azim, iſwaizajot miruſchos, un ja tee neeſot Muhamedani, tad ſitot tos ſchauſmigi. Allah eſot noſuhtijis 104 grahmatas. No tàm Ahdams dabujis 10, Sets 50, Enoks 30, Ahbraams 10. Bet tàs wiſas eſot paſuduſchas. Tagad eſot wairs tikai 4 grahmatas, no kuràm, Korans — Muhamedanu bihbele — ta eewehrojamakà. Koranam 114 nodaļu ar brihniſchkeem uſraksteem, kà peemehram: „Gows", „Bite", „Seeweetes", „Laupijums", „Skudras", „Sirneklis" u. t. t. Ahdams ir iſredſetais, Noa ſludinatajs, Ahbraams draugs, Jeſus wahrds, bet Muhameds Deewa apuſtuls. Jeſus eſot jau ſchuhpulî runajis un darijis brihnumus un jau ſludinajis par Muhameda nahkſchanu. Jeſus pats neeſot ſiſts kruſtâ, bet zits kahds Wina weetâ. Jeſus eſot uſnemts Debeſîs, kur Winſch atrodotees daudſ ſemakâ ſwehtlaimibas ſtahwoklî ne kà Muhameds. Jeſus wehl atnahkſchot, ſist Antikristu, nokaut wiſas zuhkas, waldit 44 gadus, apprezetees, dſemdinat behrnus, tapt aprakts tuwu Muhameda kapam. Meeſa zelſchotees augſchâ. Kahdu kaulu leetus leedeſchot 40 deenas un tad zilweks zelſchotees augſcham. Mozekļu dwehſeles mahjojot ſakos putnos, kas ehdot no Paradiſes augleem un dſerot no wiņas upem. Debeſs eſot preeku dahrſs. Tur mihkſtas gultas, tur nekahdu ſahpju. Tur katram 4000 jaunawu un ſchkirtu ſeewu, ko tas warot prezet. Elle eſot beſgala karſta. Tur drehbes degoſchs pikis un tſchuhſkas un ſkarpiji leenot un loſchnajot apkahrt. Tur jadſerot tekoſchs ehters. Deews gribot labu un launu un neweens newarot iſbehgt ſawam liktenim. Par ſaweem darbeem, waj peenahkumu neiſpildiſchanu zilweks neeſot atbildigs — tam jabuht tà, Allah to gribot. — Un to neprahtu tiz wismaſ 200 miljoni zilwekbehrnu.

Swaru kauſs.

Wahzijâ neſen atpakaļ Luteru augſtakà garidſneeziba atſtahdinaja no amata Luteru mahzitaju Jahtoſu, tapehz kà daudſas Jahtoſa mahzibas neſagahjas wairs nekahdi ar Bihbeles pamata mahzibam. Jahtoſs zihnijàs liberalàs teologijas rindâs. — Atſihmejam ſcho atſtahdinaſchanu kà kautko ahrkahrtigu luteriſmâ un aiſrahdam, ka ſchì atſtahdinaſchana notika newis d ſ i h w e s,

bet gan mahzibas dehl. Dsihwe—nu, dsihwe—ta nekad naw bijuſi galwenà leeta luteriſmâ. Dsihwes dehl tur neweenu neiſſlehdſ. Gandrihſ arween „ſektanti“ bijuſchi tee, kas likuſchi ſewiſchku ſwaru uſ dsihwi un tas gandrihſ arween bijis galwenais eemeſls, dabut goda wahrdu „ſektants.“ — Waldſinoſchi ir laſit „Ewangeliuma Gaiſmas“ peeſihmi pee ſinojuma par Jahtoſa atzelſchanu. „Ew. Gaiſma“ teiz: „Atzelſchana no amata neatnem ne penſijas teeſibu, nedſ aiſleedſ kahdâ brihwâ draudſê, waj ſektê ſludinat. Tikai Ew. Lutera draudſes gans tahds mahzitajs wairs newar buht.“ Draudſes lozeklis Luteru draudſê Jahtoſs jau paleek wehl arween. Tikai ſludinat tam tur naw brihw. Luteru augſtakai garidſneezibai gan ari ſchinî gadijumâ gruhti iſſchkirt kweeſchus no neſahlem. Ta gan baidas, waj tikai ta, ja Jahtoſu iſſlehgtu no draudſes, neiſrawetu kweeſi. „Lai aug kopâ lihdſ plaujamam laikam.“ Un tà tee aug.—Bet nahk laiks un ir jau klaht, kur daudſi, kas ſawu dahrſu kopdami, loti labi ſin, iſſchkirt neſahles no kweeſcheem un teem ne prahtâ nenahk laut ſawâ dahrſâ augt neſahlem lihdſ plaujamam laikam, ſtahw un brihnàs par tahdu ſaimneekoſchanu, lihdſ weens un otrs no teem ſaht ſapraſt, ka ir jaiſſchkir dahrſs — draudſe no lauka paſaules. — Bet neween teeſibas uſ penſiju Jahtoſam atſtahtas, nè, tam, nabagam, atſtahtas, kà „Ew. Gaiſma“ teiz, ari teeſibas ſludinat „kahdâ brihwâ draudſê, waj ſektê.“ Tikai — tikai jaſaka, ka ſchis teeſibas preekſch Jahtoſa naw nekahda eepreeza, tapehz ka 1) teeſibu dewejeem naw nekahdu teeſibu aiſſlehgt, waj atwehrt brihwo draudſchu un „ſektu“ durwis preekſch Jahtoſa un 2) brihwas draudſies un „ſektes“ jau pa leelakai daļai tadehl ween ir tapuſchas par brihwàm draudſem un „ſektem,“ ka tàs behdſa no tureenes, kur neween zeeſch Jahtoſa domu beedrus un wiņu mahzibu, bet ari wehl daſchu ko zitu, ko Deewa walſts attihſtiba teem bij mahzijuſi kà pretigu Deewa prahtam. Ja jau Lutereem Jahtoſs neder, tad brihwàm draudſem un „ſektem“ tas neder ne tik.—Hekels, Drehwis, Jahtoſs—jau wismaſ trihs, pee kureem ari Luteru draudſe bij ſpeeſta iſpildit „ſektantu“ aiſſtahweto un no Lutereem neatſihto mahzibu par iſſlehgſchanu no draudſes, mahzibu, kurai ſtiprs Bihbeles pamats Mat. 18, 15—17; 1. Kor. 5, 11; 2. Teſ. 3, 6; 2. Jahn. 10. p.

Apskats.

Profesors Schlaters rakſta par kriſtibu ſawâ jaunakâ darbâ „Kriſtiga dogma“ ſchahdus wahrdus: „Jautajeens, waj waram turpinat paſtahwoſcho kriſtibas prakſi“ — tas ir, behrnu kriſtibu — „atkarajas no tam, waj kriſtiga draudſe ar ſawu wahrdu wehl ſpehj peekluht wiſai tautai. Tai mehrâ, ka leelakas, waj maſakas tautas daļas pilnigi attahkinajas kriſtigas draudſes paſludinaſchanai un neſaņem nekahdu kriſtigu mahzibu, bet uſaug naidigi noſlehgtâ beedribâ pret kriſtigo draudſi, behrnu kriſtiba top neeeſpehjama. Bet tad ari iſbeidſas baſchas, ſchkirt kriſtigu draudſi no tautas, jo tad ſchkirſchana jau ir notikuſi no to puſes, kas turas wiņpus kriſtiguma un kriſtigas draudſes un tautas weeniba tad tikai ir eedoma. Eedomas kopt, nekad naw kriſtigas draudſes uſdewums un ir wiņas darbam tikai par kawekli. Katrâ ſiņâ kriſtigai draudſei naw eemeſla, bailigi turetees pee tagadejàs kriſtibas prakſes, it kà ta buhtu wiņas eſamibas nepeezeeſchama wajadſiba. Buhtu daudſ labaki, ja mehs atkal dabutu maiſito prakſi, kahda bij Romas walſts kriſtigâ draudſê, kur kriſtija peeauguſchos un behrnus. Buhtu preekſch kriſtigas draudſes un wiſas kriſtibas prakſes pamatigs weizinajums, ja ſchad un tad pee kriſtibas eeraſtos neween behrni, bet ari wihri, kas ar paſchu ſinaſchanu un gribu wehletos un ſpehtu ſazit, kapehz tee greeſchas pee Kriſtus. Tahdos gadijumos ſlehpt kriſtibu un ſlepeni nokriſtit, ir glehwuliba, kas atnes ſaudejumu wiſeem, ſlepeni kriſtitam un draudſei, kurai tas pateeſu apleezinaſchanu ir paradâ, it kà ta tam nu kriſtigo draudſibu paradâ.“— Schlaters ir eewehrojams Bihbeles iſſkaidrotajs un zeenijams teologs un ir tàs draudſes lozeklis, kas kriſta behrnus. Gaiſchi tas redſ, ka Deews pats ſprauſch jaunas tekas kriſtigas draudſes gaitai un ir gataws eet lihdſi Deewa walſts attihſtibas gahjeenam. Nenoleedſami bij laiks, kur ari behrnu kriſtibai bij ſawa laba noſihme paſaules ewangeliſazijâ, jo zitadi Deews to nebuhtu peelaidis tik plaſchâ mehrâ laudîs, kas bij gatawi eet ta Gana pehdâs. Bet laiki mainas un lihdſ ar laiku mainiſchanos Deews atdara azis ſaweem laudim redſet to, kas tagad der. Tagad behrnu kriſtibai beeſchi ween ir preteja noſihme, ne kà wiņas lee-

totaji to wehlas. Winu war aisstahwet, bet kad Deews winu neaistahw, kad apstahkli winu neaisstahw, tad wisi aisstahweschanas puhlini ir weltigi. Lehnam, bet droschi mehs sokojam pretî onahkamibai, kur ta Kunga wahrds: „Kas tiz un top kristits, tas taps swehts“ buhs noteizejs kristibas jautajeenâ laudis, kas mihlè Deewu.

Kihnâ strahdà 91 misionesbeedribas, kuràm ir 4,299 misionesstrahdneeku, no teem 217 ahrstu un 66 seeweetes ahrstes. Eedsimto misionesstrahdneeku 11,661. Tautas skolu 2,029, augstaku skolu 1,115; slimnizu 170, apteeku 133. Draudschu 2,341, draudseslozekku 195,905, bes teem 49,172, kas teek sagatawoti preeksch usnemschanas draudsê.

Wahrda kristigee ir daudsreis kaitigaki kristigumam, ne kà kristiguma eenaidneeki. Kahds pagans stuhdeja Berlinê un eeguwa doktora nosaukumu, bet lihds ar to bij tapis pilnigs katras religijas pretineeks. Loti sihmigs ir kahds atstahsts par kahdu pagana tehwu, kura dehls gribeja tapt par kristigo. Tehws wisadi ismehginajas dehlu no tam atrunat, bet welti. Tad tehws leetoja pehdejo lihdsekli — suhtija dehlu stuhdet us Eiropas uniwersitatem un ar to panahza mehrki — dehls mahzijas pasiht wahrda kristigumu un lihds ar to eenihda katru kristigumu un palika pagans. — Dsihwe, ak kristiga dsihwe ir tas galwenais! Tas Kungs teiz: „Pee winu augleem jums tos buhs pasiht.“

Muhamedanu skaitu ir gruhti noteikt, tapehz ka naw statistikas par teem, tomehr winu skaits swahrstas starp 259 un 224 miljoneem. Katrâ sinâ winu buhs 200 miljoni. Indijâ ween dsihwo 62½ miljoni, Jawâ 24 miljoni, Kreewijâ ap 20 miljonu, Asijas Turzijâ 14 miljonu Muhamedanu. Egiptê, Persijâ, Marokâ, Alschirâ, Arabijâ, Afganistanâ dsihwo pa leelakai dalai Muhamedani ween. Tomehr pee Muhamedaneem lihds schim gandrihs nemas naw strahdats. Nahkotnes misionei stipri ween jabuht Muhamedanu misionei.

Zirikê, Schweizê, nesen atpakal bij jawehl kahdàm trim basnizam mahzitaji. Wehletaji un wehleschanu galwenee noteizeji bij pa leelakai dalai Sozialisti. Tomehr wisâs trijâs basnizâs eewehleja positiwi tizigus, kristigi sozialus mahzitajus. Eemesls tam bij tas, ko Sozialisti paschi isskaidroja: Schoreis wineem

newaſagot beedra, bet gan mahzitaja. Wini gribot redſet wihru, kas pildot baſnizu, kas ſozialo leetu dehl neaiſmirſtot garigumu un eſot ſpehjigs runat par laika religioſeem problemeem un tos apſtrahdat no winu dſikumeem. — Ari 20. gadu ſimtena brihnumi!

Beſmehrka dſihwi atklahj kahda deenas grahmata, ko rakſtijis kahds wihrs no ſawa aſtonpadſmita dſihwibasgada ſahkot, lihdſ ſawai nahwei, 73. gadam. 52 gados tas iſpihpejis 628,715 zigarus, no kurcem tam dahwinati 43,692. Par pahrejeem tas ſamakſajis apmehram 20 tuhkſtoſch rublu. Tai paſchâ laikâ tas iſdſehris 28,786 glahſes alus un 36,085 glahſes zitu reibinoſchu dſehreenu, par ko tas makſajis 10 tuhkſtoſch rublu. Deenas grahmatas beidſamee wahrdi ir: „Eſmu daudſ mehginajis, eſmu daudſ redſejis, bet neeſmu neko pabeidſis.“ — Tahda ir paſaulneeka dſihwe. Beſ mehrka!

Dr. **Arturs Pihrſens**, weens no eewehrojamakeem Amerikas garigeem darboneem, miris 74 gadus wezumâ. Pihrſena nopelni ſewiſchki leeli kà miſiones rakſtneekam. Wairak ne kà 50 gadus tas ir ſludinajis ewangelijumu. Pehz Sperdſchena nahwes tas kahdu laiku ſludinaja Sperdſchena tabernaklî. Sewiſchki eewehrojami ir Pihrſena wahrdi, ko tas ſazijis 1909. gadâ, buhdams pehdigo reiſ Keſwikas konferenzê: „Sawâ dedſibâ, buht uſtizigam, pateeſam, eſmu daudſ nokawejis, buht peewilzigam un zaur to gan eſmu bijis daudſàm dwehſelem peedauſiſchanas akmens. Noſchehloju to preekſch jums wiſeem.“ Nu, tajâ ſinâ jau daſcham labam no mums truhkſt, loti truhkſt!

Tikai katrai gimenei weenu behrnu, ne wairak, tas tapis par ſadſihwes likumu daudſos apgabalos ap Donawu un Deenwidus Ungarijâ. Seewai, kam wairak ne kà weens behrns, tur jazeeſch launchu apſmeekls un nizinaſchana. No Budapeſtes ſino, ka kahdâ no turreenes apgabaleem kahdai jaunai prezetai ſemneezei peedſimis otrs behrns. No ta laika ta tapuſi par ſawa apgabala launchu apſmeeklu. Semneezei tas loti ſahpejis ſirdî un ta ſawas „nelaimes“ dehl ſawu aſtonu meneſchus wezo behrninu—noſituſi. Pee teeſas ta iſteikuſès, ka darijuſi to tapehz, ka neſpehjuſi ilgak iſzeeſt kaunu, buht diwu behrnu mahtei. — Luhk, tiktahlu noktuhſt zilweks, kad atſtahj dabigo zelu!

1910. gadâ Amerikâ ſtuhdeja teologiju 7587. No leelakàm tizibas ſchkiram bij ſtudentu: no Baptiſteem 1665, no Metodiſteem 1188, no Preſbiterianeem 1161, no Lutereem 1099, no Kriſtigeem 675, no Kongregazionaliſteem 510, no Epiſkopaleem 424 ſtudenti. Baptiſteem Amerikâ 20 teologiſku ſkolu.

Wehſtulneeks.

Schìs rindinas rakſtot **atrodamees atkal Latwijâ** un ſehſcham atkal pee ſawa rakſtamgalda. Pahrbrauzam 30. junijâ, braukdami no Amerikas pahr Brehmeni, Berlini, Eidkuhneem, Werſchbolowu, Kaunu, Moſcheikeem. Sweizinam „Kriſtiga Wehſtneſcha" laſitajus, muhſu draugus un paſihſtamus atkal no dſimtenes ahrem. Schinì numurâ uſnemtas ſinas par zelojumu lihdſ Amerikai, nahkoſchâ buhs ſinas par kongreſu peedſihwojumeem Amerikâ. „Labàs Wehſtis" teek iſſuhtitas par julija un auguſta mehneſcheem uſ reiſi, tapehz ka tur ſinas par zelojumu. Luhdſam atwainot nokawejumus. Ar laiku wiſs atkal ritès paraſto, kahrtigo gaitu.

Sanehmam preekſch Paganu Miſiones no J. Reinwalda, Olainê 1 rbli; preekſch Zeetumu Miſiones no Boſtonas Latw. Bapt. Seeweeſchu Miſiones Beedribas 10 rblus. Schi pehdejà ſumma jau eeſuhtita februarî, bet aiſ pahrſkatiſchanàs naw tajà mehneſi iſrwitèta. — Tagad preekſch Zeetuma Miſiones eenahzis 69 rbli. Ar to ir aiſmakſati gada pirmee tſchetri mehneſchi un par maiju dewiņi rubli. Suhtot 200 ekſ., katrs mehneſis makſà 15 rblu. Eſam iſſuhtijuſchi par maiju un ſuhtiſim ari par juniju. — Schinìs deenàs zelâ uſ Kihnu atrodas diwi Latweeſchu miſionari — mums zaur ſaweem preekſchneſumeem puslihdſ labi paſihſtamais Staniſlaws ar ſawu jauno laulato draudſeni. Wiņi aiſeet ſawà darbà, uſtizedamees weenigi Deewam, jo neweena miſiones beedriba tos neiſſuhta. Warbuht Deews leek mums, wiņu tautasbrahleem, uſ ſirds, ſapraſt, ka mums pirmeem buhtu peenahkums pabalſtit wiņus. Wiņu uſturs Kihnâ makſà wismaſakais 400 rbli gadâ.

Adwokats J. Buchholzs,
runajams
Rigâ, Leelajâ Newas eelâ Nr. 28.

Redaktors-iſdeweis: P. Lauberts.

Drukajis P. Gailis Rigâ, Jahņa eelâ Nr. 8 (pretim Jahņa baſnizai).